

zgrajene z ogromnimi žrtvami iskrenega, vse zmagujočega domoljuba — Solški dom — Gregorčičev dom in Mali dom — so razrušene. Padle so kot žrtve laških granat! Druga škoda je ogromna zlasti na slovenski posesti. Kdo nam pomaga, kdo nas dvigne? ...

—g— **Skrb za sirote po padlih vojakih.** Deželni odbor goriški, sedaj na Dunaju I. (Parlament), razglasa: Nesrečna usoda beguncev je privedla c. kr. vlado, da razne javne činitele in zasebnike do tega, da izkušajo na razne načine izboljšati njihov položaj. Brez dvoma se smejo begunci smatrati kot hudo prizadeti po vojni, a neprimerno hujši je položaj nesrečnih sirot, ki so izgubile svoje roditelje. Veliko sirot z Goriško-Gradiščanskega se sedaj začasno nahaja bodisi v begunskih taboriščih, kjer prejemajo potom svojih sorodnikov ali varuhov vladno podporo, bodisi pri zasebnikih, ki so se iz milosrčnosti zavzeli zanje. Socialna in človekoljubna dolžnost pa nam nalaga, da skrbimo tudi za usodo po vojni in potrebno je, da že sedaj proučujemo načine in sredstva, kako bi se zagotovila tem sirotam prava vzgoja, da postanejo koristni člani družbe. Med pripravljala dela te človekoljubne akcije spada štetje sirot, pristojnih na Goriško-Gradiščansko. V ta namen se je obrnil deželni odbor na taboriščne uprave s prošnjo, da sestavijo imenike sirot, ki se nahajajo v begunskih taborih. Enaka prošnja je bila doposlana »Posredovalnici za goriške begunce v Ljubljani«. Mogoče pa je, da zgoraj omenjenim činiteljem ne bodo vsi zaželeni podatki na razpolago, ker se mnogo sirot nahaja pri zasebnikih. Zaradi tega prosimo deželni odbor take družine, da mu naznajo imena in starost sirot iz naše dežele, ki jih imajo pri sebi. To naznanilo naj pošlje deželnemu odboru bodisi naravnost, bodisi potom pomožnega odbora za begunce z juga (Dunaj IV., Favoritenstrasse 5), ali pa potom »Posredovalnice za goriške begunce v Ljubljani«.

—g— **Anton Faganel, učitelj v Podgori,** se je oglašil, kakor smo že zadnjič povedali, iz ruskega ujetništva. Upa, da prezimi v guberniji Voroneš. Izvrševal je z drugimi razna poljska dela. Silno pogrešajo perila in obuvala. Kaj bo pa šele v silni ruski zimi? Ljubo doma — kdor ga ima!

—g— **Iz Komna poročajo:** Srebrno častno svetinjo »Rdečega križa« za uspešno delovanje v korist temu društvu so dobile naše vrle tovarišice, in sicer: Ernestina Ingerlova, učiteljica v Komnu, Marija Kavčičeva, učiteljica v Tomaževici pri Komnu, in Franja Orlova, učiteljica v Pliskovici pri Komnu. Čestitamo vsem, posebno tovarišici Ingerlovi, ki je duša tega človekoljubnega delovanja v korist »Rdečemu križu«! Imenovana koleginja deluje v Komnu najuspešneje že 35 let.

—g— **Znaki tujih držav.** Goriški mestni magistrat je izdal razglas, ki v njem prepoveduje nositi znake onih mornaric, katerih države se vojskujejo proti nam.

—g— **Begunci z juga na Dunaju.** Glasom priglasov na dunajskih policijskih uradih se je iz južnih dežela naselilo na Dunaju 12.131 oseb, ki so razdeljene v 9130 skupin. Soloobveznih otrok je med njimi 676. Ne vemo, al so kaj poskrbeli za njih pouk.

—g— **Tovariš Anton Tušar,** učitelj v Vrtovini na Vipavskem, doma iz Prvačine, je šel ob času mobilizacije pod bojne zastave. Obilo je prebil na severnem bojišču, mučil ga je revmatizem, prišel je bil v rusko ujetništvo. Iz ujetništva pa je pobegnil. Ko se je bil vlak ustavil, je skočil iz njega in se skrnil pod mostom, več ur je bil v vodi, potem se mu je posrečilo, po silnih težavah priti zopet k svojemu polku. Na severnem bojišču si je priboril s svojim hrabrim vedenjem veliko srebrno, malo srebrno in bronasto svetinjo. Sedaj je prišel na južnozpadno bojišče, braniti svoja rodna tla proti krutemu sovražniku.

Tržaške vesti.

—t— **Mnogi šolski otroci** so pustili šolo in sedaj delajo, posebno popravljajo ceste; zaslужijo 2K 40 vin. na dan. Res je, da prinese 7 K na teden (le 3 dni v tednu delajo) domov, toda če pomislimo, da pri tem zanemarjajo šolski pouk, mnogo sproti pozabljajo in se na cestah mnogo slabega nauče, menimo, da tako delo ne bo v blagor človeški družbi. Škoda bo večja nego korist.

—t— **Trst — italijansko mesto?** »Edinost« piše: »Trst po večini italijansko mesto«, je rekel gospod ministrski predsednik? Trst je imel pred vojno kakih 240.000 prebivalcev. Od teh moramo po italijanskih listih dokazanih renjokolov

odšteti 80.000, potem moramo računati najmanj 20.000 Nemcev in drugih, ostane še 140.000 prebivalcev. Po uradnem štetju je dokazanih okoli 70.000 Slovencev. Ostane torej približno 70.000 prebivalcev italijanske narodnosti. Se li vam zdi to večina? Nam ne!

—t— **Vrta žena.** Dne 23. novembra t. l. je preminula gospa Terezija Stublova, pri Sv. Mariji Magdaleni občeznana narodna žena. Blaga pokojnica je bila vse svoje življenje presrečno vdana veri, jeziku in noši svojih slovenskih dedov. S pravim ponosom se je o vsaki primerni priliki odela v krasno, čestitljivo nošo naših okoličank ter tako — lep zgled mlajšemu ženskemu zarodu — tudi vnanje pokazala, kar je čutilo njeno blago srce. Bila je vrta mati, ki je nam Magdalencanom vzgojila našega Vojteha Stubla, učitelja v Rojanu, sedaj vpoklicanega, ter brata mu Edvarda, pomorskega strojnika. Njena hči Antonija pa je več let plodonosno delovala kakor slovenska učiteljica v Šklednju, do časa, ko se je poročila s tovarišem Ferdinom pl. Kleinmayrjem, mestnim učiteljem in slovenskim pisateljem. — Vrli narodni ženi in dobri materi časten spomin! Preostalih naše iskreno sožalje!

—t— **Poročil se je odvetniški koncipient dr. Anton Delak s Kristino Gerdelovo,** mestno učiteljico. Novoporočencema naše iskrene čestitke!

—t— **Priljubljenica za učiteljske** se je imela otvoriti v Trstu, ako bi se oglašilo zadosti učencev. Ker se pa to ni zgodilo, se nameravana pripravljavnica ne otvori. V »Edinosti« čitamo poziv na gojenje goriškega moškega učiteljskega, ki bivajo v Trstu, naj pridejo v ulico Sv. Frančiška št. 25 na pogovor o ustanovitvi kurza za nadaljevanje študij.

—t— **Pismo s srbskega bojišča.** Tovariš Andrej Čok je »Edinosti« v pismu, pisanim v Rajli na srbskih tleh 4. pret. m., poslal par krizantem v pozdrav in ji pisal: »Niso vijolice, kot pred letom s Črnega vrha ob Drini; krizanteme so s Kalimegdana, ki razoran strmi v Dunav, ki pod njim pije Savo. Sava! Izpod našega slovenskega Triglava, kjer si Italijani hude svoje vroče glave, pa sem do konca Fruške gore, kjer je preteklo že toliko krvi! Na Kalimegdanu je v parku vse polno mizic za ptičjo hrano, in vsaka mizica ima napis: Štite te! Kalimegdan je razoran, le nekoliko praznih mizic za ptice je še tam. S cvetkami pošiljajo pozdrave »Edinosti« in tržaškim Slovincem izpod Avale — Drečček.«

—t— **Tržaški italijanski socialnodemokratski poslanec Pittoni o bodočnosti avstrijskih Italijanov.** Berlinski »Tageblatt« priobčuje pogovor svojega tržaškega dopisnika z državnim poslancem Pittonijem. Ta je naglašal, da so Italijani v Avstriji poklicani napraviti zvezo med staro zapadno kulturo in mladimi vzhodnimi narodi. Avstrijski Italijani ne morejo iskati svoje bodočnosti v Italiji, zakaj oni se ne morejo dati gospodarsko uničiti. Mi avstrijski Italijani, tako je zaključil Pittoni, sploh ne moremo eksistirati, ako ne ostanemo pristanišče Avstrije.

Istrske vesti.

—i— **Vsi begunci iz Kobarida in okoličice** naj naznajo svoje naslove podpisane. Vprašajo naj tudi za pogrešane ude družine (priložiti je 30 vin. v znakah za trud in odgovor, cenzurirano pismo zalepiti). Na ta način bo vsak zvedel za svoje. — Gabršček Ivan, učitelj, Dolina pri Trstu.

—i— **Za istrske učitelje.** Šolske oblasti so sklenile, da se v Istri ne namesti nikakega začasnega učitelja, dokler niso poprej nameščeni — bodisi v Istri ali med begunci — vsi definitivni učitelji iz evakuiranih krajev. Ako bi se kateri definitivnih učiteljev branil nastopiti odkazano mu mesto, ali bi se mu ne moglo dostaviti dekreta, ker ni naznanil oblastim svojega naslova, se mu takoj ustavi plača in se uvede proti njemu disciplinarna preiskava.

Splošni vestnik.

Tudi pri šolskih knjigah naj bi štedili! V zadnji številki smo omenili naredbo učnega ministrstva, ki hoče omejiti prepogosto in često nepotrebno menjavanje šolskih knjig in drugih učnih pripomočkov na ljudskih, meščanskih šolah in moških in ženskih učiteljskih. Rekli smo, da bi bilo tako brzdanje umešno tudi na ostalih srednjih šolah. »Agrar Tagblatt« pripominja k tej naredbi v soglasju z nami: »To pametno naredbo naj bi posnemali tudi pri nas (na Hrvaškem). Mnoge matere nam tožijo, ker se šolske

knjige vsako leto menjajo, kar jako hudo občutijo tiste rodovine, ki imajo več za šolo obveznih otrok. Poprej je mogel otrok porabljeni knjige svojega starejšega brata ali sestre, sedaj pa jih treba vedno nanovo nabavljati. — Ko nam že državna uprava priporoča štedenje na vseh koncih in krajih, pa naj nam prihranja stroške tudi pri šolskih knjigah!«

Družba sv. Cirila in Metoda — glavni dedič. Umrli je posestnik in župan v Zapužak pri Šturijah Anton Poljšak, ki je v svoji oporoki obdaril Družbo sv. Cirila in Metoda. Blagi pokojnik je določil družbo glavnim dedičem svojega imetja, ki sestoji iz nepremičnin, več glav živine in drugih pritoklin. Slava njegovemu spominu!

Užigalice Družbe sv. Cirila in Metoda. Da se te užigalice zadnji čas niso zlahka dobivale, ima svoj vzrok v tem, da založnik I. Perdan ni dobival užigalic v zadostni množini iz tvornic, ki se je opravičevala, da zaradi zmanjšane števila delavcev tudi pri najboljši volji ne more izvršiti prejetih naročil. Sedaj jih je dobil g. Perdan en vagon, a v nekoliko dneh jih dobi še dva in bo mogel na vse kraje razposlati zadostno užigalic. Etikete bodo odslej v modro-beli-modri barvi, a z istim besedilom kakor poprej. Na Slovincih je, da pridno posezajo po njih, da ostane družbi v tem težkem času, ko so ji odpadli toliki dohodki, ohranjen vsaj ta vir dohodkov. Če družba vključ neugodnostim dogodkom vendar vrši dalje svoje veliko nalogo napram svojemu narodu s tem, da vzdržuje nezmanjšano svoj šolski obrat in ohranja našim otrocičem nadalje pošteno narodno vzgojo, potem je pač narodu dolžnost, da vsaj v meri možnosti tudi on vrši svojo dolžnost napram družbi. Najiskreneje hvaležnost smo dolžni tej poslednji, da se niso uresničile bojazni, ki so nas vznemirjale začetkom vojne. Rokaji, naši otrociči, sinovi našega naroda, jamstvo naše bodočnosti so, ki jih ohranja in vzgaja vam in vašemu rodu! Spominjajte se je, podpirajte jo tudi s tem, da rabite samo njene užigalice. Je to sicer podpora po novčičih, ali novčič poleg novčiča se niza vendarle v lepe vsote, ako stori vsakdo svojo dolžnost na tem polju narodno-brambnih sredstev! —

Razgled.

— **O profesorju Masaryku** poročajo nemški listi: Masaryk je pričel predavati na londonski univerzi. Prvo predavanje je bilo o problemih malih narodov v svetovni vojni. Sestavljeno je bilo seveda popolnoma v zmislu entente. Povodim imenovanja je prejel profesor Masaryk od Asquitha posebno pismo, v katerem ga angleški ministrski predsednik pozdravlja kot zastopnika malih narodov, za katerih odrešenje da se Anglija vojuje.

— **Prepovedane razglednice.** Razglednice Češke Šolske Maticе, ki imajo rdeč in moder tisk na belem papirju, so prepovedane ter jih ne smejo več prodajati.

— **Docent dr. Leonid Pitamic,** naš rojak iz Postojne, ki smo o njem že poročali v svojem listu, je pričel predavati na dunajski univerzi dne 16. novembra t. l. Govori o aktualnem in zanimivem predmetu »Systeme der Staatenverbindungen«. Njegovo otvoritveno predavanje, ki ga je sicer akademična mladina — in, žal, tudi slovenska — posetila v precej pitem številu, a v tem častnejšem starejša gospoda, je bilo skrajno zanimivo, s strogo znanstveno noto in je izzvalo pri vseh poslušalcih nesporno odobravanje. Mlademu slovenskemu učenjaku, na čigar dosedanem znanstvenem delovanju in priznanju v tujini se manifestira slovenski talent in slovenska energija, želimo še mnogo najlepših uspehov na započetih akademični poti! Naša mladina pa, kolikor je ni potisnila vojna v svoj vrtelec, naj pridno poseča predavanja svojega mladega rojaka, da se oboroži z znanjem in s širokim pogledom na svet za čas, ki pride in ki bo terjal mož!

— **Umrli je v Vukovaru na Hrvaškem** znani pisatelj Milan Pavlov Jovanović, star 66 let.

— **Novi rektor bukareškega vseučilišča.** Naučni minister je potrdil profesorja Atanasiju za rektorja bukareškega vseučilišča. Atanasiju je dobil pri volitvi kandidatov 44 od 92 glasov, dočim sta dobila Toma Jonescu 53 in Cantacuzene 51 glasov. Ni prvič, da se naučni minister ni odločil za onega kandidata, ki je dobil absolutno večino.

— **50 let je poteklo** dne 15. novembra, odkar je umrl v Pragi ustanovitelj Sokolstva Jindřich Fügner. Na praškem pokopališču je priredilo češko Sokolstvo skromno spominsko proslavo tega dne in v vseh čeških sokolskih društvih so nabirali prispevke za vdove in sirote padlih vojakov-Sokolov.

— **Nemški Schulverein** je odposlal te dni nemškim občinam, denarnim zavodom in zasebnikom prošnjo, da naj društvo krepko podpirajo. Zaradi vojne dobiva nemški Schulverein malo prispevkov, kakor pravi okrožnica. Tudi naše slovensko šolsko društvo, t. j. Družba sv. Cirila in Metoda, ima sedaj jako majhne dohodke. Stroški so pa ostali isti. Dočim druga društva lahko sedaj ustavijo svoje delovanje, to naša družba ne more storiti. Naši otroci bi ostali brez pouka, učiteljstvo pa brez kruha. Naše občine, denarni zavodi in imoviti rodoljubi naj torej ne pozabijo Družbe sv. Cirila in Metoda!

— **Umrli je v Badnu pri Dunaju** profesor državnega in upravnega prava na graškem vseučilišču dr. Franc Houke, 63 let star.

— **Omejitev cirilice v Bosni.** Naredbeni list bosanske vlade prinaša naredbo o rabi cirilice. Vse bosanske oblasti imajo v pismenem prometu rabiti samo latinico. Ravno tako vsi deželni uradi, občine in korporacije. V šolah s srbsko-hrvatskim učnim jezikom se ima rabiti samo latinica. Stranke sicer smejo vlagati vloge v cirilici, toda rešitve pridejo samo v latinici. Cirilske črke se smejo rabiti samo pri pravoslavni veronauku in po pravoslavni bogoslovnicih.

— **Umrli je v Pragi** dvorni svetnik vseučiliški profesor dr. J. Kalousek.

Božična darila za sirote naših junakov.

PREBIVALSTVU KRANJSKE DEŽELE!

Vdovski in sirotinski pomožni zaklad celokupne oborožene sile je lani preskrbel vse dunajske vojne sirote s toplo zimsko obleko. Tisočosemsto otrokom je ta zaklad napravil božično veselje in tako rešil premnogo mater bridke skrbi, kako naj bi jih, ki so izgubili očeta, obvarovale krutosti hude zime.

Prišla je nova zima, in dolga vojna je število sirot in vdov v vsej državi nemalo pomnožila.

Dolžnost pomagati je torej za vse še večja in nujnejša.

Vdovski in sirotinski pomožni zaklad je torej, poln sočutja do sirot vojakov, ki so padli v tej vojni, brez razlike narodnosti, sklenil letos raztegniti svojo božično akcijo na vso Avstrijo. In tako se je na poziv osrednjega vodstva ustanovil podpisani odbor, da izvrši akcijo v prid potrebnim sirotam in vdovam kranjskih vojakov.

Obrčamo se torej do vseh, ki so toliko srečni, da morejo dajati in s svojo dobrotljivostjo širiti radost in srečo okolo sebe, z iskreno prošnjo, naj blagovolijo podpirati in pospeševati naše prizadevanje, da nam bo mogoče nakloniti potrebnim vojnim sirotam v naši preljubljeni kranjski domovini koristna božična darila.

Pomagati hočemo premnogim nesrečnikom, ki jim je vsiljena nam vojna pobrala rednika in očeta, da bodo lažje prenašali svojo kruto usodo; prizadevali si bomo, da jim donesemo v njih osiroteli dom vsaj z gnotno pomočjo nekoliko božičnega veselja.

Dunajsko osrednje vodstvo vdovskega in sirotinskega pomožnega zaklada nam je v plemeniti skrbi iz lastnega nagiba naklonilo 5000 kron prispevka.

Naj bi tudi prispevanje iz lastne dežele bilo vredno plemenitega namena!

Naš namen je, upoštevati vse potrebne kranjske vojne sirote in vdove. To pa moremo doseči samo s smotrnim, požrtvovalnim sodelovanjem vseh slojev v naši deželi.

Čeprav so jako velike zahteve, ki trkajo od vseh strani v tem hudem času na plemenito darežljivost, vendar ne more nihče prezreti, da gre sedaj za najubožnejše in najpotrebnejše: za zapuščene naših junaških vojščakov, katerih zadnja misel, zadnji srčni utrip je gotovo veljal njim!

Srčna radost obdarovanih otrok, tolažba in zahvalna molitev premnogih, od žalosti potrlih mater Vam bo vsakemu darovala obilno plačilo.

Denarna darila sprejema kranjska deželna blagajnica in vsak odborovih članov.